

Kina trappar upp sin assimileringsspolitik

Statsmakten tar nästa steg i sin assimileringsspolitik riktad mot uigurer i Xinjiang och ombildar uiguriskspråkiga förskolor till mandarinspråkiga internatförskolor. Åtgärden ingår i politbyråns plan för nationell enhet och social stabilitet, som tillsammans med en stark ekonomi ska ge legitimitet åt enpartistatens aggressiva utvecklingsagenda, skriver Gordana Malešević.

I nordvästra Kina och södra utkanten av den i huvudsak obeboeliga Taklamakanöknen, där kinesiska staten utvinna olja och gas, ligger uigurerne, som det verkar, sista fäste – Hotan. Prefektoren är idag den enda där uigurerne utgör en majoritet, 96 procent av totalt 2 miljoner invånare.

I den officiellt tvåspråkiga regionen Xinjiang har statsmakten avskaffat den mesta högskoleundervisningen på uiguriska, i stor utsträckning gjort mandarin till undervisningsspråk i grundskolor och är sedan en tid i färd med nästa steg i sin assimileringsspolitik riktad mot barn. Det regionala utbildningsministeriet har meddelat att alla förskolor i prefektoren Hetian (Hotan, transkriberat från uiguriska) ska ombildas till internatförskolor.

Om fler uiguriskspråkiga förskolor i Xinjiang ska ombildas till mandarinspråkiga internatförskolor låter utbildningsministeriet vara osagt, men förskolebarn i prefektoren Hotan ska lämnas på måndag morgon och hämtas på lördag.

Åtgärden ingår i politbyråns ”plan för nationell enhet och social stabilitet”, som tillsammans med en stark ekonomi ska ge legitimitet åt enpartistatens aggressiva utvecklingsagenda.

Utöver de assimileringssåtgärder som är riktade mot barn har staten tillgripit våldsamma metoder mot vad den kallar separatistiska krafter i Xinjiang. FN konstaterar att mer än en miljon uigurer, mellan

2017 och 2019, blivit godtyckligt fängslade i interneringsläger där de tvingats avsäga sig sin etniska identitet och religiösa övertygelse samt svära trohet mot den kinesiska staten.

Statsmakten hävdar att uigurerne vistas frivilligt i center för yrkesutbildning som ett led i att bekämpa fattigdom.

Därutöver har viktiga helgedomar förstörts och den stora uiguriska begravningsplatsen Sultanim i Hotan jämnats med marken och ersatts med en parkeringsplats, som med några få undantag sägs gapa tom.

Denna utveckling har lett till att EU:s råd för utrikesfrågor sedan 2019 arbetat med att ta fram ”ett system med övergripande sanktioner mot allvarliga människorättskränkningar” och i mars 2021 beslutade att införa sanktioner mot Kina som reaktion på förtrycket mot den muslimska minoriteten. USA har dessförinnan svartlistat Chen Quanguo, politbyråledamot och partisekreterare i Xinjiang, begränsat hans rörlighet samt nekat honom rätten att använda internationella banksystem och blockerat hans tillgångar utanför Kina.

Dessutom utreder Uigurtribunalen, en fristående icke-statlig domstol i London, anklagelser gällande kinesiska statens brott mot uigurer och andra turkisk-muslimska minoriteter i Xinjiang. Tribunalen leds av Geoffrey Nice, åklagare i rättegången mot

tidigare presidenten Slobodan Milošević vid Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien samt utredare vid den internationella Kinatribunalen, som konstaterat att samvetsfångar i Kina utsätts för organstölder i en närmast industriell skala.

Skälet till att Uigurtribunalen utreder anklagelserna om brott mot uigurer är att Kina har reserverat sig mot artikel 9 i FN:s folkmordskonvention. Reservationen medför bland annat att Internationella domstolen i Haag inte får döma i tvister som rör folkmord och brott mot mänskligheten där samtycke från den kinesiska staten saknas.

Bland uigurer i Xinjiang har statsmaktens agerande inte endast skapat misstro gentemot den politiska ledningen, utan även i stort mot han-kineser, landets majoritetsbefolkning. Det har också väckt missnöje att allt fler han-kineser kommenderas till Xinjiang och sätts på ledande lokala poster, och att näringslivet i allt högre grad styrs av statens olika organ.

Ett av de senaste årens statliga initiativ är ”Stöd-

program för att hjälpa Tibet och Xinjiang med 10000 lärare”. Programmet går hand i hand med politbyråns intention att skapa nationell enhet och ingår i fattigdomsbekämpningsplanen. Den går i sin tur hand i hand med statsmaktens intention att upprätthålla social stabilitet. Lärare från andra delar av Kina har genom programmet uppmuntrats att flytta till Xinjiang. Anställningskontrakten har varit på mellan 18 månader och två år, men sedan 2020 har de lärare som vill stanna och de som kan tänka sig att flytta till Xinjiang erbjudits fast anställning.

Strax efter att coronapandemin konstaterats tillkännagav politiker i Hebeiprovinserna, som omger Beijing, och i Shanghai att de skulle sända lärare till Xinjiang inom ramen för det statliga programmet. Samtidigt hävdade människorättsaktivister att närmare 250 lärare från Henanprovinsen skulle flytta till Xinjiang för att undervisa i bland annat staden Hami. Den är säte för en division av den halvmilitära Produktions- och konstruktionskåren i Xinjiang, en ökad ”stat i staten”.

Xinjiang är mycket viktig för Kinas ekonomiska

Minareten, med en månskära i toppen, tillhör den hui-muslimska församlingen i centrala Hohhot, Inre Mongoliets huvudort. I början av 00-talet, då Kinas marknadsekonomi utgick ifrån lokala initiativ, byggdes ett nytt daghem och en ny förskola på församlingsområdet. Men sedan mitten av 10-talet gäller nya direktiv som rör språk och kultur i Kina. Nu vill statsmakten ha nationell enhet och har därför avskaffat det mesta av högskoleundervisningen på mongoliska i Inre Mongoliet och på uiguriska i Xinjiang, och i stor

utsträckning gjort mandarin till undervisningsspråk i grundskolor. Ovan till höger: I centrala Hohhot kunde man i början av detta århundrade se många män med vita huvudbonader. De bars av hui-muslimer, etniska han-kineser som är muslimer. I dag är det få som bär sådana identitetsmarkörer. Repressionen har inte hårdnat endast mot uigurer utan mot alla landets muslimer och officiellt erkända minoritetsgrupper, sedan Xi Jinping kom till makten. Foto Gordana Malešević.

tillväxt. Regionen hyser landets största oljereserver, är en av landets största energiproducenter och står för 85 procent av bomullsproduktionen – en väsentlig komponent i en av Kinas främsta exportvaror, textilier. Hotan var en av knutpunkterna på den för-

sta sidenvägen och är nu, liksom regionen i stort, en viktig länk i den eurasiska delen av Kinas nya sidenväg, den stora infrastruktursatsningen ”Ett bälte, en väg”. Produktions- och konstruktionskåren i Xinjiang, även kallat *Bingtuan*, grundades 1954 och

Uiguriska autonoma regionen Xinjiang

Yta: Xinjiang utgör en sjättedel av Kinas totala yta och är landets största region/provins.

Angränsande länder: Mongoliet, Ryssland, Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Afghanistan, Pakistan och Indien.

Huvudort: Ürümqi

Invånarantal: närmare 22 miljoner. Uigureerna är den största minoritetsgruppen och utgör omkring 50 procent befolkningen. Uiguriska källor hävdar att det finns närmare 18 miljoner uigurer i landet. Enligt Kinas offentliga statistik finns det närmare 10 miljoner uigurer, varav de flesta är bosatta i Xinjiang.

Officiella språk: standardkinesiska (mandarin), uiguriska

Naturtillgångar: regionen är rik på kol, olja och mineraler som nickel, koppar, mangan och bly.

Industri: järn och stål, petroleum och textil är de största.

Befolkning i Kina

Folkgrupper: 56 folkgrupper, varav hankineser är den största och utgör omkring 92 procent av befolkningen. Enligt grundlagen är alla folkgrupper jämställda och deras rättigheter och intressen skyddade.

Språk: kinesiska (med flera inbördes mycket olika dialekter). Omkring 70 procent av befolkningen, främst norr om Yangtze-dalen och i väst och sydväst, talar så kallade mandarindialekter som inte skiljer sig så mycket åt. Av dessa har Beijing-dialekten gjorts till det officiella riksspråket. Söder om Yangtze-dalen är avvikelserna större.

De flesta av landets 55 officiellt erkända minoriteter har egna språk. Flera av grupperna talar språk som inte alls är besläktade med kinesiskan, till exempel uigurer/uiguriska, mongoler/mongoliska och zhuang-folket som, enligt officiell statistik, med en befolk-

Motstående sida: Den närmare 50 år gamla politik som främjade minoriteters kulturella och sociala utveckling har avskaffats. I de hui-muslimska kvarteren i Hohhot är det idag vanskligt att fotografera, och få kvinnor bär den rosa sjal som visar att hon är muslim.

Foto Gordana Malešević.

är i sin tur en viktig kugge i politbyråns utvecklingsagenda. Den lyder inte under regionens regering, utan är en ekonomisk, statlig kader som bedriver vinstinriktade projekt. Därutöver innehar *Bingtuan* flera administrativa funktioner i Xinjiang och styr i praktiken städerna Shihezi, Wujiagu, Tumshug, Aral, Beitun och Tiemenguan. Dess anställda är till övervägande del mandarintalande hankineser och dess avdelning i Kommunistpartiet innehar samma status som en provins.

Företrädare för statsmakten säger att de utvecklingsprojekt, däribland utbyggnad av energisystem och järnvägsnät, som Produktions- och konstruktionskåren i Xinjiang bedriver ökar välbefindandet för befolkningen i regionen. Men Xinjiangbor, från olika folkgrupper, hävdar att *Bingtuan* använder hot, våld och tvångsflyttningar i sin ambition att nå de uppsatta målen. Människorättsaktivister pekar

ut kåren som huvudman för de arbets- och omskolningsläger där uigurer och andra muslimska minoriteter hålls mot sin vilja. I sin rapport [Uyghurs for sale: "Re-education", forced labour and surveillance beyond Xinjiang](#) pekar Australian Strategic Policy Institute ut vissa läger, och andra anläggningar i och utanför Xinjiang, för att hysa fabriker där bland andra uigurer tvingas tillverka kläder för globalt kända företag.

Den politiska ledningen kritiserar i sin tur för att inte vara lyhörd för medborgarnas förslag gällande regionens utveckling och för att det ökade välbefindandet i regionen är ojämnt fördelat.

Enligt den kinesiska grundlagen ska alla folkgrupper vara jämställda och deras rättigheter och intressen skyddade. Minoriteter i de autonoma regionerna, dit Xinjiang hör, åtnjuter en särskilt hög grad av självstyre, med rätt att använda det egna språket och slå vakt om sin egen kultur. Men i praktiken ifrågasätts ett han-kinesiskt herravälde, särskilt i Tibet och Xinjiang.

Det råder också missnöje med att de första årtiondenas reformpolitik stoppats – den "socialistiska marknadsekonomi" som Kinas tidigare ledare

Xinjiang [◆] är Kinas nordvästra hörn.

Karta efter TUBS/Wiki Commons.

ning på cirka 16 miljoner är landets i särklass största minoritetsgrupp. Zhuang är ett tai-kadaispråk, det talas främst i Autonoma regionen Guangxi i sydvästra Kina.

Flera av språken har eget skriftspråk, till exempel mongoliskan. Även andra minoritetsspråk som mer eller mindre är släkt med kinesiskan har egna skriftsystem, till exempel tibetanskan.

Religion: de traditionella trossystemen är daoism (taoism), konfucianism och buddism. Lamaismen är tibetanernas variant av buddismen. Islam utövas av de officiellt erkända etniska minoriteterna i nordvästraregionen Xinjiang, däribland uigurer, och av de hankineser som är muslimer – dessa kallas hui-muslimer och lever främst i Autonoma regionen Inre Mongoliet, i norra delen av landet, samt i provinsen Ningxia, i centrala delen av landet. Därutöver finns det ett antal kristna församlingar.

Deng Xiaoping lanserade, som tog avstamp i regionala initiativ och banade väg för att Kina blev världens andra största ekonomi. Under detta århundrade har tyngdpunkten istället flyttats till en statsledd kapitalism som har lett till att uigurnas ekonomiska, politiska, religiösa och sociala ställning försämrats markant.

Flera inhemska akademiker har lyft fram frågan om uigurnas alltmer utsatta situation, och regelmässigt mötts av repressalier. Bland de mest kända är Ilham Tohti, professor i ekonomi och mottagare av EU-parlamentets Sacharovpris för tankefrihet 2018. Tohti startade 2005 en kinesiskspråkig webbsida (维吾尔在线 ”Uigur på nätet”) i hopp om att öka kontakten mellan hankineser och uigurer, skapa förståelse för uigurnas alltmer utsatta situation samt förespråka att landets lagar om regionalt självstyre ska tillämpas. 2014 åtalades han för separatism

och dömdes till livstids fängelse, efter en rättegång som inte uppfyllde internationell standard.

2009 urartade fredliga demonstrationer, som belyste uigurnas ansträngda livssituation, till omfattande polisbrutalitet och upplopp i regionhuvudstaden Ürümqi. Sedan dess har det varit flera sammandrabbningar mellan uigurer och statens organ i Xinjiang. Nu vill politbyrån, en gång för alla, sätta stopp för medborgarnas protester. Genom att separera förskolebarnen från deras föräldrar och sätta dem i en mandarinspråkig miljö tar staten kontroll över uiguriska barnens kulturella, språkliga och sociala utveckling, i syfte att få barn och vuxna mer lojala med statsmakten.

GORDANA MALEŠEVIĆ